

VAN DE REDACTIE

Hierbij, vers van de pers, de tweede nieuwsbrief van dit jaar. Onze commissie heeft een woelige tijd achter de rug. We zijn dan ook erg blij te kunnen mededelen dat ons team een behoorlijke versterking tegemoet kan zien. Vanaf het verschijnen van deze VTB-Nieuws is Henneleen de Boo ook actief in onze commissie evenals Marion van Schaik. Marion zal tevens als onze contactpersoon fungeren richting bestuur aangezien zij ook daarin deel neemt. In totaal zijn nu zes personen actief in onze commissie. Een prima basis om jullie tijdig van goede nieuwsbrieven te voorzien. Toch blijft staan dat we wat betreft inhoud (gelukkig maar) afhankelijk zijn van de leden. We blijven jullie daarom vragen om een inbreng. Dit kunnen ook inhoudelijke reacties zijn op voorgaande stukken. De deadlines voor de komende twee nieuwsbrieven zijn verschoven! Voor de VTB-Nieuws nummer 3-2001 is dit week 24 geworden. De daaropvolgende is week 37. In het vervolg zullen we de deadlines in het colofon vermelden. We wensen jullie weer veel leesplezier toe.

Richard Trenning

DE MISSIE VAN WIM DIJKMAN

Afgelopen december is een nieuw bestuur gekozen voor de vereniging met een drietal nieuwe bestuursleden; Jolanda van den Berg, Marion van Schaik en als voorzitter Wim Dijkman. We vroegen de voorzitter om zijn achtergrond en wat hem drijft om onze vereniging dit jaar verder te dragen.

Hoe bevalt de eerste periode als voorzitter van de vereniging?

Het bevalt goed. Het is een leuke club mensen die met veel enthousiasme voor de VTB bezig zijn. Voor mijn gevoel

bestaat de vereniging uit veel actieve leden en is het zeker geen administratief orgaan. Dit ervaar ik als heel stimulerend.

Hoe ben je in de wereld van tropische bossen verzeild geraakt?

Als plantenecoloog vroeg de Universiteit van Utrecht me 10 jaar geleden om coördinator te worden van projecten op het vlak van onderzoek, training en ontwikkelingssamenwerking. E.e.a. specifiek gericht op tropische bossen. Ik moest dit terrein verder gaan exploiteren richting onder andere OS. Een belangrijke taak voor mij is de brugfunctie tussen onderzoek en praktijk. Daarnaast ben ik universitair docent. Het mooie aan deze functie vind ik de combinatie ontwikkelingsamenwerking, de brugfunctie, de actualiteit van het onderwerp, het complexe van de tropische bossen qua structuur, samenstelling en enorme dynamiek, en het belang van deze bossen voor de mensen in de directe omgeving.

Wat wil dit bestuur?

Het bestuur wil professionals met verschillende achtergronden bij elkaar brengen. Dit is al het geval, maar ik zie graag nog meer mensen van NGO's, universiteiten (waaronder die van Utrecht), beleidsmatige organen en de commerciële houtwereld. We moeten proberen meer 'duivels' in huis te halen die van buiten onze ijkpunten ter discussie stellen en nieuwe argumenten verzamelen om tropische bossen weer op de agenda te krijgen. Er zijn kansen te over. De klimaatconferentie is net geweest en in april 2002 komt COP-6/CBD (Conference of the Parties to the Convention on Biological Diversity) in Nederland. Hier moeten wij de tropische bossen in de schijnwerper gaan plaatsen en ons als vereniging profileren.

In de discussies moet het niet zozeer gaan om (politieke) standpuntbepaling, dan wel het formuleren van een visie en argumentatiekader en het profileren daarvan. Hieruit kunnen mensen persoonlijk voor zichzelf standpunten afleiden. Als bestuur zijn we gestart met het opstellen van een meerjaren-plannetje: het vaststellen van prioriteiten, vormen van een heldere visie en formuleren van taakvelden. De commissies zijn heel belangrijk binnen de VTB, maar zeker niet heilig. Zij zijn (met de leden) het kader van de vereniging, maar als bestuur moeten we wel kunnen sturen. De komende maanden ga ik bij de verschillende cie's langs om elkaar te leren kennen en ideeën uit te wisselen. Het bestuur wil de vereniging interactief vormgeven. We moeten heel helder maken wat we willen met de vereniging en wat we willen betekenen voor onze leden. Zo kunnen we uitgroeien tot een bloeiende vereniging die wat kan betekenen voor de tropische bossen.

TROPISCHE BOSSEN: IN EURO'S OF IN NATURA?

Vrijwel iedereen die je erop aanspreekt, is het erover eens dat tropische bossen een uitzonderlijke en veelzijdige waarde hebben en dat er alles aan gedaan zou moeten worden om ze te behouden. Toch verdwijnen ze nog elke dag in een rap tempo. Hoeveel zijn de tropische bossen ons werkelijk waard? En hoe financieer je duurzaam bosbeheer? Dit zijn de leidende vragen die besproken worden tijdens de aanstaande VTB Studiedag die op vrijdag 22 juni van dit jaar zal gaan over "Waardering van bosfuncties".

Wereldwijd wordt men zich steeds meer bewust dat andere dan de traditionele functies van bos (de productie van hout) in toenemende mate belangrijk worden, zoals waterbeheer, CO₂-vastlegging, leefomgeving, NTFP's e.d. De laatste jaren is in de diverse internationale fora en verdragen (Conventie voor Biodiversiteit, UN Forum on Forests) de waardering van (tropische) bossen ("valuation of forest goods and services") tot één van de prioritaire thema's uitgeroepen, dit in samenhang met de noodzaak van het ontwikkelen van vernieuwende financieringsmechanismen voor bosbeheer.

Deze toenemende erkenning van het belang van de moeilijk in geld uit te drukken waarden van het bos is dan ook de reden dat de Vereniging Tropische Bossen voor haar tweede studiedag de Waardering van Functies van Tropische Bossen als onderwerp heeft gekozen. Doel van de middag is in de eerste plaats aandacht te vragen voor, en inzichten te verschaffen in de achtergronden en recente ontwikkelingen met betrekking tot het onderwerp. Daarnaast zal er ruime gelegenheid geboden worden voor het uitwisselen en bediscussiëren van ideeën en meningen over het nut en de haalbaarheid van dergelijke benaderingen. Reacties zullen worden gegeven vanuit het bedrijfsleven, de politiek en de financiële wereld.

Het programma ziet er als volgt uit:

- algemene inleiding,
- presentatie van 2 cases, waarin sprake is van vernieuwende financieringsmethoden,
- 'open space', speciaal bedoeld voor inbreng van de deelnemers,
- forum (met reacties uit bedrijfsleven, financiële wereld, politiek, VTB).

Dus nogmaals samenvattend:

Datum: 22 juni 2001
Tijd: 13.00 – 17.30 uur
Plaats: Universiteitcentrum De Uithof,
 Budapestlaan 4, 3584 CD Utrecht, Kleine
 Collegezaal van de Faculteit
 Aardwetenschappen

Op korte termijn zal het definitieve programma en verdere informatie via e-mail volgen. Voor dringende zaken kan contact opgenomen worden met Toon Rijkers, e-mail: toon.rijkers@btbo.bosb.wau.nl

Herman Savenije

COMMISSIE THEMADISCUSSIE

De Commissie Themadiscussie heeft per eind maart de discussie over 'Boscertificering' afgesloten na zeven discussie-rondes met de leden gevoerd te hebben. De voortgang kan men aantreffen op de website van onze vereniging (www.tropischebossen.nl/discussie). Een afsluitende samenvatting over het verloop en de resultaten van de discussie wordt op dit moment voorbereid. Overigens zal die samenvatting niet beschouwd moeten worden als een algemene mening van de vereniging (zoals op de ALV besproken) maar zal aangeven waar het m.b.t. certificering wat ons betreft over gaat en welke interessante zaken nog blijven hangen, onduidelijk zijn of kansen voor ontwikkeling bieden.

De start van een nieuwe ronde zal zo spoedig mogelijk besproken worden, maar dit doen wij uiteraard het liefste met behulp van de bijdragen van de leden van de VTB. Dit betekent dat jullie hierbij (nogmaals) uitgenodigd worden om opmerkingen over verloop van de discussie, voorstellen voor verbetering van vorm en mogelijk nieuwe onderwerpen aan ons toe te sturen. Dit kan zowel via het adres VTB_Thema@hotmail.com als via het adres thema@tropischebossen.nl

Henk Lette

COMMISSIE PR & LEDENWERVING

Op de Algemene Leden Vergadering in December jongstleden werd door het bestuur gemeld dat het huidige ledental nu al ongeveer 160 bedraagt. Ook werd geconstateerd dat pas bij een aantal van omstreeks 300 de vereniging een min of meer levensvatbare financiële basis heeft. Het bestuur uitte het streven om zo spoedig mogelijk dat ledental te bereiken. Onze commissie heeft ledenwerving dan ook als een van haar hoogste prioriteiten. We willen vooral aandacht geven aan 'het verjongen' en 'het verbreden' van het ledenbestand: meer jonge leden (studenten) en meer leden uit andere geledingen dan het 'Wageningse'. Hiervoor is een aantal acties gepland, zoals advertenties in tijdschriften en bladen en informatiepraatjes op universiteiten en hogescholen.

Daarnaast denken we dat een ledenwerfactie via de huidige leden zeer effectief kan zijn. Uit onze eigen ervaring is gebleken dat verschillende bekenden en collega's, waarvan we denken dat ze geïnteresseerd zijn in de tropische bossenproblematiek, nog geen lid zijn van de VTB en dat ze dat (met een kleine attendering van een goede bekende) wellicht wel willen worden.

Op dit moment zijn we bezig hiervoor een conceptbrief op te stellen die de leden kunnen gebruiken als basis voor deze wervingsactie. Deze brief (plus toelichting) zullen we jullie over enige tijd toesturen, met het verzoek je steentje aan de ledenwerving bij te dragen. Mocht je nog vragen of opmerkingen hebben, neem dan gerust contact met ons op.

Herman Savenije

COMMISSIE INTERNET

Er komt binnenkort gefaseerd een aantal mails naar u toe. In de eerste mail wordt gevraagd om uw bosbouwgerelateerde favorieten die u opgeslagen heeft al surfend over het Internet. Deze zullen dan worden verwerkt in de link-pagina op de website. In een andere mail wordt gewezen op een nieuwe service die we gaan ondernemen: nieuws en agenda. In de laatste mail zullen we u proberen te overtuigen dat de expertisebank een grote meerwaarde heeft voor u als lid van de VTB.

Voor zover wij nu kunnen zien, heeft ieder lid zijn inlognaam en wachtwoord ontvangen; mocht dit toch niet het geval zijn, kunt u dit naar ons mailen; webmaster@tropischebossen.nl. Wij maken het dan alsnog in orde.

Als u een samenvatting heeft gemist van de discussieronde van de thema-commissie of u wilt een overzicht van het thema 'certificering', kunt u ook op de website terecht.

Blijf surfen en houd ons op de hoogte van nieuwe ontwikkelingen.

Willem-Albert Toose

POST UIT... KENIA

Land bekend van de vergezichten, Masai, safari en thee. Bos komt in dit rijtje niet voor, maar daar gaat het ook niet goed mee. Bossen staan onder constante bedreiging van mensen die hongeren naar eten, land en kapitaal. Als officiële reden voor bosomzetting wordt vaak het vestigen van landlozen gegeven, maar in de praktijk profiteren anderen: lokale administratieve overheidsdienaren, lokale elite en diegenen die goede banden met het gezag hebben. Vaak is het ontbossingsproces al veel eerder in gang gezet met activiteiten als houtskoolproductie, houtkap en kleinschalige landbouw. En van de op oude leest geschoeide ('alleenheersers') maar uitgekledde bosdienst hoeft je niet veel te verwachten, sterker nog, de boswachters werken vaak mee aan de destructie om ook een stuiver bij te verdienen.

Triest, maar niet ongewoon, zul je denken. Niet echt, maar wel als je bedenkt dat Kenia's economie sterk afhankelijk is van goed milieubeheer: zo'n 60% van de elektriciteit die door waterkrachtcentrales opgewekt wordt is afhankelijk van een duurzaam bovenstrooms grondgebruik, vaak bosgebieden. Het officiële bosareaal is daartegen slechts 2% en vaak gelegen in

dichtbevolkte gebieden. En niet te vergeten de rurale bevolking, voor wie bossen energie, onderdak en ziekenhuizen betekenen. Met de slechte economische positie van Kenia worden die functies steeds belangrijker.

Voor de nationale geldeconomie zijn bossen op dit moment niet belangrijk: de plantages die met het zogenaamde Shamba systeem (Taungya) aangelegd zijn, zijn langzamerhand verworden tot landbouwgrond. En in het begin van de jaren 90 heeft de president de houtkap van inheemse soorten verboden. Kortom, bos wordt meer als joker gezien en wordt ook vaak zo ingezet: het wordt vergeven om stemmen te winnen (dat staat volgend jaar weer op stapel), het wordt zwartgemaakt voor de houtskool en het wordt ingeruild voor privé projecten.

Een aardige uitdaging dus om te werken aan meer lokale betrokkenheid bij en invloed op het bosbeheer. Juist die betrokkenheid is de moeilijkheid. In het algemeen wacht 'men', van hoog tot laag, op wat de buitenwacht (overheid, andere organisaties en individuen) brengt. Dit is deels te verklaren door het koloniale verleden, maar ook door de bestuursstijl van de leiders van ná de onafhankelijkheid. De overheid beloofde ontwikkeling te brengen waarbij eigen initiatief niet werd gewaardeerd. Hoewel vooral de Nairobiërs mondiger beginnen te worden, blijft het tot nu toe bij soms fikse discussies met keelsmerende biertjes en het populaire nyama choma (stukken vlees die geroosterd zijn op illegaal geproduceerde houtskool). Maar dat is lichtelijk aan het veranderen; mensen met goed gefundeerde argumenten kunnen steeds beter de media maar ook invloedrijke personen vinden.

De vraag is alleen of het nog mag baten voor de bossen. Twee weken terug heeft de minister voor milieu en natuurlijke hulpbronnen een officiële intentieverklaring voor 'excisions' (declassificering) van zo'n 67.000 ha bosareaal gepubliceerd. Dit is 5% van het totale areaal. Ook al is in het merendeel het bos ver te zoeken, een schouderophalen stimuleert speculanten slechts om nog meer te ontbossen. Daarbij komt nog dat deze aankondigingen komen op een moment dat Kenia ernstig om buitenlandse investeringen c.q. leningen verlegen is.

De bosbouwsector in Vietnam mag dan misschien nog niet 'boosting' zijn, in Kenia is het eerder een 'implosion' sector.

Margreet Hofstede, FAO-Kenia

IS COP-6 WEL ZO BELANGRIJK VOOR BOSSEN...?

Voor velen zal deze titel onbegrijpelijk zijn, anderen zullen zeggen: "Natuurlijk is die belangrijk, hij kan zelfs bepalend zijn". Het leek de redactie van VTB-Nieuws zinvol om de lezers in te lichten over de CBD (Conventie inzake de Biologische Diversiteit), het belang hiervan voor de bossen en de vergadering die hierover gepland staat voor volgend jaar.

De CBD is een verdrag dat inmiddels is ondertekend door ongeveer 180 landen. Zoals veel internationale milieuintiatieven kwam het verdrag voort uit de mondiale UNCED-vergadering die in 1992 in Rio de Janeiro werd gehouden. Hier werd door de meerderheid van de regeringen de toezegging gedaan om ecologische duurzaamheid als basis te beschouwen van de economische ontwikkeling. Er zijn drie doelstellingen geformuleerd: de bescherming, het duurzaam gebruik en de eerlijke en evenredige verdeling van het gebruik van de biologische diversiteit. Deze CBD vormt het eerste veelomvattend mondiaal raamwerk voor het behoud van de biologische diversiteit en daarmee ook voor het behoud van bosbiodiversiteit.

Nederland heeft in 1994 het biodiversiteitsverdrag geratificeerd. Een belangrijke invulling van dit verdrag betreft het opzetten van nationale en internationale systemen van beschermde gebieden, het toegankelijk maken van genetische hulpbronnen en de overdracht van technologie en fondsen. De verdragspartijen (Parties of the Convention) hebben behalve hun soevereine recht op de hulpbronnen ook de verantwoordelijkheid om te voorkomen dat activiteiten binnen hun nationale jurisdictie schade veroorzaken aan de biologische diversiteit buiten de grenzen van hun nationale jurisdictie. De partijen zijn verplicht om nationale beleidsplannen op te stellen voor het behoud en duurzaam gebruik van de biologische diversiteit. Daarover wordt gerapporteerd en vergaderd éénmaal per jaar in de "Conference of Parties" ofwel in het kort de COP genoemd.

Wat is nu de relatie tussen de CBD en andere conventies en verdragen? Allereerst is er tijdens de VN Conferentie over Milieu en Ontwikkeling (UNCED, 1992) door de regeringen eveneens een belangrijk mondiaal actieprogramma aanvaard voor een duurzame 21e eeuw (Agenda 21). Dit programma, met o.a. een bossenhoofdstuk, besteedt uitvoerig aandacht aan de bescherming van de biologische diversiteit en is tevens bedoeld om de CBD ratificatie en uitvoering te bevorderen. Daarvoor waren al eerder in de jaren zeventig nog vier mondiale conventies tot stand gekomen, die deels betrekking hebben op bossen, dat zijn ten eerste het verdrag inzake Wetlands van Internationaal Belang (RAMSAR in 1971), het verdrag inzake de bescherming van het Mondiale Culturele en Natuurlijke Erfgoed (The World Heritage Convention uit 1972), het verdrag inzake Internationale Handel in Bedreigde Soorten van Wilde Fauna en Flora (CITES uit 1973) en het verdrag inzake de Bescherming van Migrerende Wilde Diersoorten (de Bonn-conventie uit 1979). Er zijn natuurlijk nog meer internationale afspraken, waarbij voor bossen bijvoorbeeld het Tropical Forestry Action Plan (TFAP) belangrijk was, maar deze afspraken zijn van een lager formeel niveau. Wat betreft de bossen heeft Nederland zich ingezet om tijdens het proces van het Intergovernmental Panel of Forests (IPF), later het Intergovernmental Forum on Forests (IFF) zover te komen dat landen het eens zouden worden over een Bossenverdrag. Zoals hierover eerder is

gerapporteerd in VTB-Nieuws nummer 2 is dit verdrag niet tot stand gekomen en blijft de CBD voorlopig over als sterkste medium om de bescherming en duurzaam gebruik van bossen in internationaal verband aan te kaarten.

De "Conference of Parties" van de CBD is volgend jaar aan haar zesde vergadering toe (COP-6) en deze vergadering zal in Nederland worden georganiseerd van 8 tot en met 26 april 2002. Dit wordt een belangrijke trefplaats voor diegenen die de bossen en de biologische diversiteit na aan het hart hebben liggen, zeker omdat bossen een van de thema's op de agenda is. Meer over de inhoudelijke doelstellingen van de COP-6 zullen aan de orde komen in volgende nieuwsbrieven van de VTB waar we verslag zullen doen van de ontwikkelingen.

Overigens kan men natuurlijk ook heel gemakkelijk meer informatie krijgen over de CBD, de COP-6 en andere initiatieven binnen het kader van de CBD door de website van het secretariaat te bezoeken:

www.biodiv.org.

Voor deze inleiding op de COP-6 werd uitgave no.8 van de Sector- en Themabeleidsdocumenten van Ontwikkelingssamenwerking van het Ministerie van Buitenlandse Zaken gebruikt.

TIPS

De belangrijkste conclusies van zes jaar sociaal-wetenschappelijk onderzoek in het Tropenbos-Kameroen Programma zijn nu gepubliceerd in de Tropenbos-Kameroen Serie. Deze uitgave gaat in op de mogelijkheden voor participatief bosbeheer (co-management) en de voetangels en klemmen die men daarbij kan tegenkomen. Referentie: Berg, J. van den and Biesbrouck, K. (2000). The social dimension of rainforest management in Cameroon: Issues for co-management. Tropenbos-Cameroon Series 4. The Tropenbos Foundation, Wageningen. ISBN: 90-5113-043-0, prijs: ca. f 30,-, meer info: tropenbos@tropenbos.agro.nl.

De VTB (als studiekering van het KLV) heeft tot doel het creëren en onderhouden van een professioneel netwerk en het instellen van een dynamisch en effectief platform voor het verzamelen, kanaliseren en uitdragen van kennis en informatie over tropische bossen. Dit wil de vereniging bereiken door het stimuleren en faciliteren van contacten tussen mensen, die vanuit verschillende achtergronden en posities, geïnteresseerd zijn in duurzaam en maatschappelijk verantwoord beheer van tropische bossen.

Adres VTB: postbus 124, 6700 AC, Wageningen, info@tropischebossen.nl (ook voor info en aanmelden).

Website: www.tropischebossen.nl

Redactie VTB-Nieuws: Richard Trenning, David Koning, Henk Lette Heneleen de Boo, Marion van Schaik en Peter Gerritsen. **E-mail redactie:** nieuwsbrief@tropischebossen.nl.

Deadline VTB-Nieuws nummer 3, 2001: week 24.

Drukker: Drukkerij Junior, Nijmegen.